

पूर्वमध्यमा द्वितीयखण्ड

विषय कोड : 610

योगविज्ञानम् (साधनपादः)

चतुर्थ-प्रश्नपत्रम्

समय : 3 घण्टे

पूर्णांक : 50

निर्देशः— (1) सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः।

(2) प्रश्नानां समक्षे अङ्का दत्ताः।

1. उचितं विकल्पं लिखत—

5

(i) क्रिया योगस्य अङ्गम् अस्ति —

(अ) स्वाध्यायः

(ब) सत्यम्

(स) अहिंसा

(द) शौचम्

(ii) उपविक्षेपाणां संख्या अस्ति —

(अ) पञ्च

(ब) नव

(स) अष्ट

(द) त्रय

(iii) साधनपादेः कति सूत्राणि सन्ति ?

(अ) पञ्चपञ्चाशत् (55)

(ब) एकपञ्चाशत् (51)

(स) पञ्चाशत् (50)

(द) द्वापञ्चाशत् (52)

(iv) क्लेशानां संख्या कति अस्ति ?

(अ) अष्ट

(ब) पञ्च

(स) चत्वारि

(द) दश

(v) बहिरंग साधनानाम् वर्णनमस्ति —

(अ) कैवल्यपादे

(ब) समाधिपादे

(स) साधनपादे

(द) विभूतिपादे

2. रिक्त स्थानानां पूर्तिं कुरुत—

5

(i) तप-स्वाध्याय-ईश्वरप्रणिधानानि अङ्गम् अस्ति।

(ii) क्लेशानां जननी अस्ति।

(iii) तस्मिन् सति श्वास-प्रश्वासयोगति विच्छेदः।

(iv) योगदर्शनानुसार कर्मणां प्रकाराः सन्ति।

(v) विषयाणाम् आसक्ति क्लेशः नामः अस्ति।

3. यथायोग्यं योजयत — 5
(i)	योगसूत्रस्य रचयिता	(अ)	अविद्या
(ii)	दृष्टादृश्ययोः संयोगस्य कारणं	(ब)	प्रत्याहारः
(iii)	अभिनिवेशः	(स)	योग्यः (मुनेः) कर्मणः
(iv)	अष्टाङ्गयोगस्य पञ्चम अङ्गः	(द)	महर्षि पतञ्जलिः
(v)	अकृष्णः अशुक्लः कर्माणिः	(इ)	क्लेशः
4. सत्यम्-असत्यम् लिखत — 5
(i)	ब्रह्मचर्यं प्रतिष्ठायां वीर्यलाभः।
(ii)	अभिनिवेशः क्लेशः नास्ति।
(iii)	समाधिपादे बहिरंग साधनाम् वर्णनमस्ति।
(iv)	योगसूत्रस्य रचयिता महर्षि पतञ्जलिः अस्ति।
(v)	तप स्वाध्याय ईश्वरप्रणिधानम् क्रियायोगः।
5. एकवाक्येन उत्तरत — 5
(i)	चित्तस्य विक्षेपः (अन्तःरायः) कति सन्ति ?
(ii)	नियमानां संख्या कति अस्ति ?
(iii)	योगदर्शनानुसार आसनस्य सूत्रं लिखत।
(iv)	प्राणायाम साधनायाः फलं किम् अस्ति ?
(v)	अहिंसायाः प्रतिष्ठायां किम् फलमस्ति ?
6. लघूत्तरीयाः प्रश्नाः (केचन त्रयः) — 15
(i)	यमः कः? इति संक्षेपेण लिखत।
(ii)	विवेकज्ञानं किम् अस्ति ?

(iii) आसनस्य सूत्रसहितं व्याख्यां कुरुत।

(iv) क्लेशानां संक्षेपेण निरूपणं कुरुत।

(v) कर्मणां कति प्रकाराः भवन्ति ? योगदर्शनानुसारं संक्षेपेण निरूपणं कुरुत।

7. दीर्घोत्तरीय प्रश्नाः (कश्चित् एकः करणीयः)–

10

(i) क्रियायोगस्य कः आशयः ? क्रियायोगस्य विविधाङ्गानां विवेचना कुरुत।

(ii) अष्टांगयोगस्य वर्णनं कृत्वा सामाजिक जीवने किं महत्त्वं स्पष्टरूपेण लिखत।

Q. No.

समयः - क्षैत्रायाम्

पूर्णांकः - 50

Mark

निर्देशः :-

① सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः ।

② प्रश्नानां समक्षे अङ्काः दत्ताः ।

प्र० 1 - उचितं विकल्पं लिखत -

05

(i) क्रिये क्रियायोगस्य अङ्गमस्ति -

(अ) स्वाध्यायः (ब) सत्यम् (स) अहिंसा (द) शौचम्

(ii) उपविक्षेपाणां संख्या अस्ति ।

(अ) पञ्च (ब) जव (स) अष्ट (द) त्रय

(iii) साधनपादेः कति सुत्राणि सन्ति ?

(अ) पञ्चपञ्चाशत् (55) (ब) एकपञ्चाशत् (51)

(स) पञ्चाशत् (50) (द) द्वापञ्चाशत् (52)

(iv) क्लेशानां संख्या कति अस्ति ?

(अ) अष्ट (ब) पञ्च (स) चत्वारि (द) दश

(v) वहिरंग साधनानाम् वर्णनमस्ति -

(अ) कैवल्यपादे (ब) समाधिपादे (स) साधनपादे

(द) विश्रुतिपादे ।

प्र०-2 - क्विं स्वप्नानां पूर्तिं पुरुषत -

05

(i) तप - स्वाध्याय - ईश्वरपणिधानानि _____ अङ्गम् अस्ति ।

(ii) क्लेशानां जननी _____ अस्ति ।

(iii) तस्मिन् सति श्वास-पुश्वासयोगति विच्छेदः _____ ।

(iv) योगदर्शनानुसारं कर्मणां _____ प्रकाराः सन्ति ।

(v) विषयाणाम् आसक्ति क्लेशाः नामः _____ अस्ति

Q. No.

Mark
05

प्र०-३ — यथा योग्यं योजयत —

- (1) योग सूत्रस्य रचयिता (अ) अविद्या
 (2) दृष्ट्यादृश्ययोः संयोगस्य कारणं (बि) प्रत्याहारः
 (3) अभिनिवेशाः (सि) योग्यः (मुनेः) कर्मणः
 (4) अप्याङ्गयोगस्य पञ्चम अङ्गः (द्वि) महर्षिपतञ्जलिः
 (5) अकृष्णः अशुक्लः कर्माणि (इ) क्लेशाः

प्र०-५ — सत्यम् — झसत्यम् लिखत —

05

- (i) ब्रह्मचर्यं प्रतिष्ठायां वीर्यलाभः ।
 (ii) अभिनिवेशः क्लेशः नास्ति ।
 (iii) समाधिपादे वहिरंग साधनाम वर्णनं अस्ति —
 (iv) योग सूत्रस्य रचयिता महर्षिपतञ्जलिः अस्ति —
 (v) तप स्वाहाययुश्चिपरप्रणिधानम् क्रियायोगः

प्र० 5 - एक वाक्येन उत्तरत :-

05

- (i) चित्तस्य विकल्पः (अन्वसयः अन्तःरायः) कति अस्ति ?
 (ii) नियमानां संख्या कति अस्ति ?
 (iii) योगदर्शनानुसारं कः आसनस्य सूत्रं लिखत —
 (iv) ज्ञानायाम् साधनायाः फलं किम् अस्ति ?
 (v) अहिंसायाः प्रतिष्ठायां किम् फलम् अस्ति —

प्र० 6 — लघुत्तरीयाः प्रश्नाः (कैचन त्रयः)

15

- (i) यमः कः ? इति संक्षेपेण लिखत —
 (ii) विवेकज्ञानं किम् अस्ति ?
 (iii) आसनस्य सूत्रं सहितं व्याख्यां कुरुत —

Q.
No.

Mark

- (iv) स्वैशानां संक्षेपेण निरूपणं कुरुत -
- (v) कर्मणां कति प्रकाराः भवन्ति ? योगदर्शानुसारं
~~संक्षेपेण~~ संक्षेपेण निरूपणं कुरुत -
- प्रश्न - दीर्घात्तरीय प्रश्नाः (कश्चित् (रुद्रः करणीयः) 10
- (i) क्रियायोगस्य कः आशयः? क्रियायोगस्य
 विविधाङ्गानां ~~फलव्यक्ति~~ विवेचना कुरुत -
- (ii) अष्टांगयोगस्य वर्णनं कृत्वा ~~आस्थात्मिकम्~~
~~स्व~~ सामाजिकजीवने किं महत्त्वं स्पष्टरूपेण
 लिखत -